

TLPST

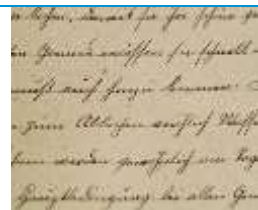
Lesbrief 45: februari 2018

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

De komma, daar is eeuwenlang aan gewerkt

Aristophanes van Byzantium leefde zo'n 2200 jaar geleden. Als bibliothecaris schreef hij mee aan wetenschappelijke edities van boeken van Griekse dichters. Allemaal woorden achter elkaar plaatsen, dat vond hij maar niets.

> [Lees verder](#)

Nieuwe taal ontdekt: het Jedek

In de wereld worden zo'n zesduizend talen gesproken. Ooit waren dat er meer, en over honderd jaar zal waarschijnlijk nog maar de helft van die talen over zijn. Maar af en toe wordt er ook nog een nieuwe taal ontdekt.

> [Lees verder](#)

Achterstevoren

Nina is een kind van negen jaar en kan andersom praten. In *Holland's got talent* liet ze zien wat ze kan: ieder woord dat je tegen haar zegt, kan ze moeiteloos omdraaien.

> [Lees verder](#)

Nederlands is een onlogische taal

Mensen uit het buitenland die in Nederland komen wonen, moeten onze taal leren. Dat valt niet altijd mee. Veel nieuwkomers vinden onze taal niet logisch.

> [Lees verder](#)

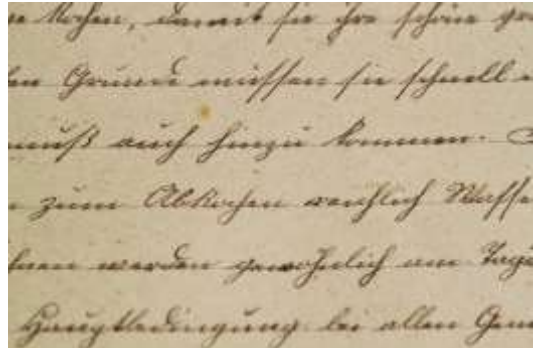
De komma, daar is eeuwenlang aan gewerkt

Aristophanes van Byzantium leefde zo'n 2200 jaar geleden: van ongeveer 257 tot 180 voor onze jaartelling. Als bibliothecaris schreef hij mee aan wetenschappelijke edities van boeken van Griekse dichters.

Allemaal woorden achter elkaar plaatsen, dat vond hij maar niets. Daarom begon hij ter verduidelijking punten te zetten. Dat deed hij boven, in het midden van en onderaan de regel. Bij zo'n punt kon je even op adem komen bij het lezen en voorlezen van de teksten.

Vanaf de dertiende eeuw gebruikten schrijvers en later drukkers de slash, het teken /, als teken om in een zin even te pauzeren.

In de vijftiende eeuw begon de beroemde Venetiaanse drukker Aldus Manutius (1449-1515) de slash te vervangen door de krullende komma. Vanaf de zeventiende eeuw werd dat teken algemeen gebruikt in teksten.

Zo'n komma, hebben we die nu nog wel nodig? Ja hoor! Lees waarom komma's en andere leestekens [nog steeds hun nut](#) hebben.

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 1a** Gebruik jij uit jezelf vaak komma's als je een tekst schrijft?
- 1b** Als je een komma in een zin plaatst, doe je dat dan omdat je een regel volgt? Of omdat je vindt dat de zin er leesbaarder van wordt?

Lees de zinnen:

- Mijn moeder riep: 'Schiet op, Merel!'
- Er was vet, veel en lekker eten.

- 2a** Hoe veranderen deze zinnen van betekenis als je de komma weghaalt?
- 2b** Probeer zelf ook voorbeelden te verzinnen van zinnen die een andere betekenis krijgen als je de komma weghaalt.
- 3** In de tekst staat dat vroeger de slash (/) gebruikt werd als teken om in een zin even te pauzeren. Waar gebruiken we de slash nu voor? Probeer zoveel mogelijk antwoorden te verzinnen.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Nieuwe taal ontdekt: het Jedek

In de wereld worden nu nog zo'n zesduizend talen gesproken. Ooit waren dat er meer, en over honderd jaar zal waarschijnlijk nog maar de helft van die zesduizend talen over zijn.

Maar af en toe wordt er ook nog een nieuwe taal ontdekt. Dat was in 2010 zo met het [Koro](#) en het is nu weer het geval met het [Jedek](#). Het Jedek is een taal die door een kleine driehonderd mensen gesproken wordt in de wouden in het noorden van het Maleisische schiereiland Malakka.

Bijzonder aan het Jedek is dat deze taal geen woorden heeft voor beroepen of rechtspraak. Er zijn ook geen woorden die wijzen op eigendom – denk aan *lenen*, *stelen*, *kopen* of *verkopen*. Voor 'ruilen' en 'delen' heeft het Jedek juist wél heel wat woorden.

Hoe komt deze taal aan deze bijzondere woordenschat? Misschien heeft het te maken met de manier waarop de sprekers van deze taal leven: zonder geweld, zonder wedstrijdje tegen elkaar, zonder wetten of rechtbanken.

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1 en 2 eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 1 In de tekst kun je lezen welke woorden wel en niet in de taal Jedek voorkomen. Lijkt de plek waar Jedek gesproken wordt je een fijne plek om te leven? Licht je antwoord toe.
- 2 Stel dat er bij jullie op school een eigen taal gesproken wordt. Voor welke dingen zouden er dan veel woorden moeten zijn en voor welke dingen juist niet?
- 3 In de inleiding van de tekst staat dat over honderd jaar waarschijnlijk de helft van de nu gesproken talen verdwenen is. Hoe zou dat komen, denk je?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Achterstevoren

Nina is een kind van negen jaar en kan andersom praten. In het programma *Holland's got talent* liet ze zien wat ze kan: ieder woord dat je tegen haar zegt, kan ze moeiteloos omdraaien.

Achterstevoren praten is een kunstje dat mensen al heel lang doen. Op een aantal plaatsen in Nederland wonen nog oude mensen die het hebben geleerd tijdens de oorlog. Ze praatten Nederlands, maar doordat ze alles andersom zeiden, kon de vijand het niet verstaan.

Maar tegenwoordig leren sommige mensen het zich nog aan voor de lol, of voor een wedstrijd. Zelfs kleine kinderen. Het filmpje van Nina kun je [hier](#) zien. Een tijdje geleden was in het programma *Wedden dat ik het kan?* ook al [Jeroen](#) te zien, die het ook kon.

Als je woorden andersom zegt, zijn ze soms moeilijker uit te spreken. Draai bijvoorbeeld *krant* om en je krijgt *tnark*, met een rare *tn* aan het begin. Als je goed naar Jeroen luistert, hoor je nog meer vreemde dingen: als hij *slingeraap* omdraait, zegt hij *paaregnils*, met *gn* als twee verschillende klanken: *g* en dan *n*. Maar in *slingeraap* zeg je niet eerst een *n* en dan een *g*, maar je spreekt ze samen uit, als één klank achter in je keel.

Vragen en opdrachten

- 1a Spreek de volgende woorden eens andersom uit: *kok*, *lepel*, *pen*, *rood*. Wat ontdek je?
- 1b Hoe heten dit soort woorden?
- 1c Kun je meer van dit soort woorden verzinnen?
- 2a Spreek de volgende woorden eens andersom uit: *herfst*, *spreektekst*. Lukt dat makkelijk?
- 2b Wat is het probleem bij het andersom uitspreken van deze woorden?
- 2c Zoek op internet op in welk Nederlands woord de meeste medeklinkers achter elkaar staan.
- 3a Spreek de volgende woorden eens andersom uit: *nieuw*, *bureau*. Lukt dat makkelijk?
- 3b Stel je voor dat jouw omgekeerde uitspraak is opgenomen en dat de opname achterstevoren wordt afgespeeld. Hoor je dan weer het eigenlijke woord? Leg je antwoord uit.
- 3c In de woorden *nieuw* en *bureau* staan de klinkercombinaties *ieu* en *eau*. Probeer zoveel mogelijk woorden te verzinnen met klinkercombinaties die je achterstevoren anders uitspreekt.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Nederlands is een onlogische taal

Mensen uit het buitenland die in Nederland komen wonen, moeten onze taal leren. Dat valt niet altijd mee. Veel nieuwkomers vinden onze taal niet logisch.

Iedere taal zit weer een beetje anders in elkaar. Als je gewend bent op de ene manier te praten, is het niet altijd makkelijk om een andere manier aan te leren.

Die andere manier lijkt dan eerst alleen maar erg raar. Als je nooit Nederlands gesproken hebt, kan deze taal heel onlogisch lijken. Dat zeggen de kinderen in [dit filmpje](#).

Waarom zeggen wij bijvoorbeeld 'Ik loop *op* straat' en niet 'Ik loop *in de* straat'? Waarom moet je zeggen 'Ik *heb* honger' en niet 'Ik *ben* honger'? Wat betekent *heb* in deze zin? Waarom zeggen we 'Ik zit *voor* de televisie' en 'Ik zit *achter* de computer'?

Ook mensen die wel hier geboren zijn, vinden het Nederlands soms onlogisch. Waarom zeg je 'op school'? Je zit toch niet op het dak? Wat bedoel je met 'wel niet' in 'Weet je hoe ver dat wel niet is?' En waarom is er zo weinig verschil tussen 'Ik hoop niet dat het fout gaat' en 'Ik hoop dat het niet fout gaat'? Het Nederlands is misschien wel de minst logische taal ter wereld.

Vragen en opdrachten

Bekijk het [filmpje](#) dat genoemd wordt in de tekst. Bespreek dan vraag 1 in de klas.

- 1 In het filmpje worden veel voorbeelden gegeven van onlogische dingen in de Nederlandse taal. Over welke voorbeelden had je je zelf ook weleens verbaasd? En bij welke voorbeelden had je zelf eigenlijk nog nooit stilgestaan?
- 2a In de tekst wordt gesproken over de betekenis van *hebben*. Het voorbeeld in de tekst is: 'Ik heb honger.' Probeer het woord *heb* in die zin eens te vervangen door een ander woord of andere woorden.
- 2b Zoek op www.vandale.nl de betekenis van het werkwoord *hebben* op. Hoeveel betekenissen staan er? Welke past het best in de zin 'Ik heb honger'?
- 3a In de tekst staat de vraag: waarom zeggen we 'Ik zit *voor* de televisie' en 'Ik zit *achter* de computer'? Wat is jouw antwoord?
- 3b Stel dat je een film kijkt via je computer. Zeg je dan wel: *voor* de computer?
- 4a Wat is volgens jou het verschil tussen 'Ik zit op school' en 'Ik zit in school'?
- 4b Wat is volgens jou het verschil tussen: 'Ik hoop niet dat het fout gaat' en 'Ik hoop dat het niet fout gaat'?

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

1a en 1b Eigen antwoord.

2a Met komma staat er in de eerste zin dat moeder roept dat Merel moet opschieten. Zonder komma staat er dat moeder roept dat er op Merel geschoten moet worden.

Met komma staat er in de tweede zin dat er vet eten, veel eten en lekker eten is. Zonder komma staat er dat er heel veel (vet veel) en lekker eten is.

2b Eigen antwoord.

3 We gebruiken de slash onder andere:

- in internetadressen: *www.onzetaal.nl/taaladvies*;
- in breuken: *3/4*;
- in de betekenis 'per': *hij rijdt 50 km/u*;
- in afkortingen, zoals *t/m* ('tot en met');
- om een keuze aan te geven: *ja/nee*.

Antwoorden tweede onderwerp

1 t/m 3 Eigen antwoord.

Antwoorden derde onderwerp

1a De woorden *kok* en *lepel* blijven hetzelfde als je ze omdraait. Als je de woorden *pen* en *rood* omdraait, krijg je een ander bestaand woord.

1b Een woord als *kok* noem je een palindroom. Een woord als *pen* noem je een spiegelwoord.

1c Eigen antwoord.

2a Eigen antwoord.

2b De moeilijkheid zit in de medeklinkers die achter elkaar staan.

2c In het woord *angstschreeuw* staan acht medeklinkers achter elkaar.

3a Eigen antwoord.

3b Nee, want de klinkers in deze woorden spreek je niet los uit, maar als een combinatie. Je zegt 'buro' en niet 'buree-aa-uu'.

3c Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: ai (*mais*), au (*pauw*), ei (*trein*), eu (*deur*), ie (*lief*), ui (*muis*), oe (*koe*), eeu (*schreeuw*), oei (*groei*).

Antwoorden vierde onderwerp

1 Eigen antwoord.

2a Eigen antwoord.

2b Er staan 18 betekenissen. De betekenis 'lijden aan' past het best.

3 en 4 Eigen antwoord.
